

Na začiatku 18. stor. počet obyvateľov obce napriek nekľudnej dobe stúpala, čo bolo dôsledkom prirodzeného prírastku obyvateľstva a príchodu nových osadníkov. V roku 1770 žili v obci rodiny 282 sedliakov a 53 želiarov, v roku 1784 bola obec už dosť zaľudnená, v 324 domoch žilo 370 rodín s 2019 obyvateľmi. Obec riadil richtár, 4 prísažní a 4 starší, zamestnancom obce bol aj notár. Nárast obyvateľstva v 18. stor. viedol k vzniku fary (1749), pri ktorej vznikla cirkevná škola, v roku 1801 bol postavený nový kostol sv. Jána Krstiteľa. Počet obyvateľov sa zvyšoval aj v prvých desaťročiach 19. stor. Hlavným zdrojom obživy obyvateľstva bolo málo výnosné poľnohospodárstvo, najmä rastlinná výroba, postupne začal upadať chov oviec, zapríčinený aj tým, že stúpol záujem o drevo, ktoré sa stalo dôležitým prírodným bohatstvom. Po viacerých živelných pohromách a neúrodných rokoch v 30. rokoch 19. stor. zasiahla Kysuce prvá vlna vysťahovalectva, z obce sa časť obyvateľstva vysťahovala na Dolnú zem. Nepriaznivé životné podmienky viedli k ďalšej vlne vysťahovalectva, ktorá obec zasiahla na konci 19. stor. Pomerne veľká časť mužského obyvateľstva sa zdržiavala prechodne v cudzine, časť tam zostala natrvalo. Aj v 1. polovici 20. stor. zostala hlavným zdrojom obživy málo výnosná poľnohospodárska výroba (pestovanie zemiakov, obilnín, krmovín, zeleniny, chov hovädzieho dobytku, ošipáných, oviec, hydiny), málo úrodné polia pri pomerne nepriaznivých klimatických podmienkach a zastaralej technológii výroby dávali len malú úrodu, ktorá nestačila uživiť mnohopočetné rodiny, preto obyvateľstvo obce pri nedostatku pracovných príležitostí v priemysle a živnostiach v regióne hľadalo východisko v doplnkových zamestnaniach (drotárstvo, podomový obchod, sezónne poľnohospodárske práce, výroba rôzneho náradia), dochádzania za prácou na Ostravsko a vysťahovalectve do zámoria. Do života obyvateľov nepriaznivo zasiahli obe svetové vojny, muži museli narukovať a ťarcha práce na poliach zostala na pleciach žien, starcov a detí. V 2. pol. 20. stor. prestalo byť poľnohospodárstvo hlavným zdrojom obživy, obyvateľstvo sa zamestnalo v priemysle, obchode a službách. Aj v 20. stor. si obec zachovala rozptýlené osídlenie, väčšina obyvateľov žila v osadách a samotách, viac-menej vzdialených od ústredia obce, v roku 1929 žilo mimo ústredia 94 % obyvateľov, v roku 1960 ešte 88,6 % obyvateľov. V 2. pol. 20. stor. sa obmenil aj bytový fond, kým v roku 1900 bolo v obci 570 budov, z toho len 8 kamenných alebo tehlových, ostatné boli drevenice, v roku 1970 tvorili domy - väčšinou murované - postavené po roku 1946 už 44,1 %, ale zároveň bolo v obci ešte 16,2% domov postavených pred rokom 1900.

Do 3. tisícročia vstúpila obec s 1795 obyvateľmi. V porovnaní s rokom 1940, kedy v obci v 722 domoch žilo 3635 obyvateľov, je to menej ako polovica. Je to dôsledok sťahovania sa obyvateľstva do priemyselných stredísk, v ktorých sa uskutočnila rozsiahla komplexná bytová výstavba. Tá však v poslednom desaťročí zanikla, čím pravdepodobne skončil odliv obyvateľstva z obcí do miest.

časť Stred

časť Holých

vyrobila: Obec Zákopčie v spolupráci s PhDr. Ivanom Žilínčikom - Kysucké múzeum,
foto: archív - Kysucké múzeum, Vladimír Kupka

350. výročie založenia obce Zákopčie 1661 - 2011

VZNIK OBCE ZÁKOPČIE

Počiatky trvalého osídlenia chotára terajšej obce kladíme do prvých desaťročí 17. stor., kedy si začali do tej doby voľne kočujúci valasi prebudovávať dočasné koliby, v ktorých sa zdržiavali len časť roka, na trvalé sídla. Prvý písomný záznam o obci sa objavuje pod názvom Zakopcsany v urbári (písomnosti obsahujúcej súpis pozemkového majetku a povinnosti poddaných) feudálneho panstva Strečno z roku 1662. Podľa urbára panstva Budatín z roku 1690 obec založil v roku 1661 palatín František Vešeláni, ktorý *"dal kopce porobiť, zaujavše panom budatínskym poddaných od zámku Budatína a privlastnil k svému panství strečenskému od Liskového, Istebného až dolú po Hloužného Mathuša k Dunajovu, hore Rakovkú až na vrch Ochodnice, také vrchom k Blaškovej na Petranky, na vrch Ricku až na Stolečné Slezákové, odtud Dluhú až po Kysucu k Podvysokej. Za timi kopci učinil dedinu ze salaší neslušských vnové, která se menuje Zákopčie."* Vznik obce bol aktom, ktorým sa spojilo do jedného administratívneho celku už v tej dobe existujúce samostatné drobné osídlenie voľne rozptýlené v chotári vymedzenom novej obci. Valasi sa v priestore neskoršej obce objavili už v prvých desaťročiach 16. storočia.

Odtlačok pečiatky obce Zákopčie na písomnosti z 26. 10. 1873 - znak Uhorský štátny erb, originál, ŠOBA Bytča, fond panstvo Bytča.

Názvom valasi označujeme sociálnu skupinu obyvateľstva osídľujúceho na základe valašského práva (súhrnu právnych noriem a zvyklostí zodpovedajúcich pastierskemu spôsobu života valachov) horské oblasti karpatského oblúka. Pôvodne pochádzali z rumunského Valašska, počas postupného osídľovania horských oblastí Karpát sa zmiešali najskôr s rusínskym obyvateľstvom, v 16. a 17. stor. počas osídľovania Kysúc boli už valasi z väčšej časti tvorení domácim slovenským obyvateľstvom, ktoré z rôznych príčin, predovšetkým v dôsledku stupňujúceho sa feudálneho útlaku, opustilo roľnícky spôsob života a po príchode ku valachom sa začalo zaoberať migrujúcim horským pastierstvom. Slovenský pôvod väčšiny valachov osídľujúcich horné Kysuce nám dokladajú mená prvých osadníkov novovzniknutých obcí, tu však musíme zdôrazniť, že v tejto problematike nám absentuje jazykovedný výskum, ktorý by nám dal vedecky presné závery. Hlavným zamestnaním valachov bolo horské pastierstvo a salašnícky chov valašského dobytku, najmä oviec a kôz, a remeselné spracovanie produktov z chovu dobytku (výroba syra a bryndze z mlieka a výroba huní z ovčej vlny). Valasi si na vhodných miestach vybudovali dočasné koliby a salaše, pri výbere miesta sa brali do úvahy rôzne okolnosti, predovšetkým dostatok pasienkových plôch v blízkosti dočasného sídla. Po vypasení pastviny v okolí prechodného sídla sa sťahovali na ďalšie miesto, po určitom čase, keď dorástla tráva na vypasení miestach, sa tam opäť vrátili. V záujme feudálnych pánov, po území ktorých valasi kočovali, bolo usadiť valachov na trvalom mieste a po dobe 6 - 20 rokov ich zaťažovať feudálnymi dávkami, tzv. valašským dvadsiatkom, t.j. po stanovenej lehote, kedy boli oslobodení od platenia feudálnych dávok a robotníckych povinností (s výnimkou platenia poplatku za pasenie dobytku v pánskych lesoch), vyberať od nich feudálne poplatky, čo znamenalo ekonomicky prínos vlastníkom panstiev. Zemepáni ich preto začali usadzovať na vhodných miestach trvalo neosídlených horných Kysúc alebo opustených domoch v starších dedinách dolných Kysúc. V prvých desaťročiach 17. stor. si začali valasi kočujúci so svojimi stádami v priestoroch neskoršieho Zákopčia pretvárať dočasné obydlia na trvalé, čím začalo vznikať trvalé osídlenie. Stalo sa to v období, kedy už valašské osídlenie prerastalo do kopaničiarskeho osídlenia. Valasi v blízkosti svojich stálych obydľí začali kľčovať lesnaté a krovité plochy, čím vznikali kopanice s novou poľnohospodárskou pôdou, ktorú využívali na pestovanie poľnohospodárskych plodín alebo na nové pasienky.

Historická fotografia zo Zákopčia.

Týmto začala zmena z pastierskeho spôsobu života valachov na pastiersko-roľnícky, ktorý je charakteristický pre kopaničiarske osídľovanie. Osídľovanie chotára, ležiaceho v juhovýchodnej časti Javorníkov v nadmorskej výške 470 - 875 m n.m., viedlo počas kopaničiarskeho osídľovania k vytváraniu roztrátenej zástavby, ktoré neumožnili vznik kompaktnej zástavby vznikajúcej obce. V chotári budúcej dediny vznikli početné "dvory" (pláče) ako samostatné sídelné a hospodárske jednotky, nazvané menom prvého osadníka. Chotár neskoršej obce Zákopčie sa nachádzal v bývalom chotári obce Krásno, ktoré sa v roku 1549 dostalo do vlastníctva panstva Strečno, preto si na územie okolo horného toku Kysuce robilo nárok panstvo Strečno, v roku 1583 bolo územie okolo horného toku Kysuce pririeknuté panstvu Budatín, s čím sa nezmierilo Strečno a naďalej sa domáhalo svojich práv. Panstvu Strečno sa v 17. stor. podarilo rozsudok z roku 1583 aspoň čiastočne modifikovať, čím sa stalo, že pôvodné osídlenie chotára Zákopčia vytvorené budatínskymi valachmi bolo pririeknuté panstvu Strečno, ktorého spoluvlastník František Vešeláni vytvoril z rozptýleného osídlenia v roku 1661 novú obec.

V roku 1752 použila obec svoju pečať, v znaku obce bola veverička na kríku, v rukopise nápis SIGILVM.PAGI. ZAKOPCZAE (pečať obce Zákopčie).

Sádrový odlatok pečate Zákopčia.